

Κωνσταντίνου Χαριλ. Καραγκούνη

Άναπληρωτοῦ Καθηγητοῦ «Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς» τῆς Ἀ.Ἐ.Ἀ.Ἀ.

Δυνατότητες Συμβολῆς τῆς Ἑλληνορθόδοξης Μουσικῆς Παράδοσης
[Ἐκκλησιαστική Ψαλτική Τέχνη (Βυζαντινὴ Μουσικὴ) - Κοσμικὴ Λαϊκὴ Παραδοσιακὴ Μουσικὴ]

σὲ ἓνα σύγχρονο Ἑλληνικὸ Διεπιστημονικὸ καὶ Διαπολιτισμικὸ
Ἐκπαιδευτικὸ Σύστημα

[στὴν Κατώτερη καὶ Μέση Ἐκπαίδευση]

Ἀνακοίνωση στὸ Διεπιστημονικὸ Συνέδριο μὲ τίτλο:
«Θρησκεία - Ἐκπαίδευση - Διαπολιτισμικότητα -
- Διεπιστημονικὲς προσεγγίσεις»

τὸ ὁποῖο διοργάνωσαν,
ἡ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Ἐκπαίδευσης Πειραιᾶ
καὶ τὸ Ἔργαστήριο Θρησκευολογίας (ReligLab) τοῦ Ἐ.Κ.Π.Ἀ.

Ἀμφιθέατρο Ραλλεῖου Σχολῆς Θηλέων Πειραιῶς
23 Νοεμβρίου 2023

Δυνατότητες Συμβολής τής Έλληνορθόδοξης Μουσικής Παράδοσης

[Έκκλησιαστική Ψαλτική Τέχνη (Βυζαντινή Μουσική) - Κοσμική Λαϊκή Παραδοσιακή Μουσική]

σέ ένα σύγχρονο Έλληνικό Διεπιστημονικό και Διαπολιτισμικό Έκπαιδευτικό Σύστημα

[στήν Κατώτερη και Μέση Έκπαίδευση]

Κωνσταντίνος Χαρίλ. Καραγκούνης

Αναπληρωτής Καθηγητής «Βυζαντινής Έκκλησιαστικής Μουσικής»
τής Ανωτάτης Έκκλησιαστικής Ακαδημίας Αθηνών

A. Περίληψη ή Εισαγωγικά τινά

Η ανάγκη για ένα σύγχρονο ελληνικό διεπιστημονικό και διαπολιτισμικό εκπαιδευτικό σύστημα στην Κατώτερη και Μέση Έκπαίδευση είναι άδιαμφισβήτητη. Οί ραγδαίες εξελίξεις στην θρησκευτικο-πολιτισμική διαμόρφωση τής ελλαδικής κοινωνίας και οί κατακλυσμιαίες πρόοδοι τών Έπιστημών, δέν επιτρέπουν ουδεμία άδιαφορία και καθυστέρηση στην άνάλψη σχετικής μερίμνης έκ μέρους τής Πολιτείας. Άπαιτείται διαρκής έπαγρύπνηση και προσαρμοστικότητα στις έπιταγές τών καιρών. Πώς, όμως, θά προσδιορισθή ή προσαρμοστικότητα αυτή; Προφανώς, ή Έλληνική Πολιτεία όφείλει νά προσφέρη τά φώτα τού Έλληνισμού σέ όλους τούς ελληνικής και άλλοδαπής έθνικότητος και ύπηρεύουτους μαθητές, σεβόμενη τις άνανόφευκτες ιδιαιτερότητες, αλλά, συγχρόνως, όφείλει νά τηρή και άνυποχώρητη στάση στην διαφύλαξη και προβολή τών αξιών και τών πολιτισμικών αγαθών τού Γένους.

Κορυφαίο πολιτισμικό επίτευγμα τής Όρθοδοξίας και τού Έλληνισμού είναι ή Μουσική: Η Έλληνορθόδοξη Έκκλησιαστική Ψαλτική Τέχνη (ή γνωστή Βυζαντινή και μετα-Βυζαντινή μουσική δημιουργία) και ή μη έκκλησιαστική, ή Κοσμική Λαϊκή Παραδοσιακή Μουσική όλων τών φυλών τού Έλληνισμού. Δυστυχώς, οί δύο αυτοί κλάδοι τής μουσικής μας κληρονομιάς δέν έχουν βρή τήν θέση πού τούς άρμόζει στό ελληνικό Κατώτερο και Μέσο Έκπαιδευτικό Σύστημα (μέ εξαίρεση τά Μουσικά Σχολεία).

Ποιές οί δυνατότητες συμβολής τής Έλληνορθόδοξου Μουσικής Παραδόσεως σέ ένα σύγχρονο ελληνικό διεπιστημονικό και διαπολιτισμικό εκπαιδευτικό σχεδιασμό, σέ ένα ταχύτατα μεταβαλλόμε-νο και διαρκώς αναδιαμορφούμενο περιβάλλον; Τήν άπάντηση θά άναζητήσωμε στην σχέση τής Έλληνικής Μουσικής με άλλες Έπιστήμες ή Τέχνες. Μήπως, τότε, έκπλαγοῦμε από τούς συσχετισμούς; Μήπως, αυτό τò μουσικό είδος πού σήμερα παροράται από τά Προγράμματα Σπουδών Α΄/βάθμιας και Β΄/βάθμιας Έκπαιδεύσεως, αίφνης, μάς έκπλήξει από τò μέγεθος τής άρωγής πού δύναται νά προσφέρη στην διεπιστημονική διδασκαλία άλλων μαθημάτων; Μήπως, τελικώς, πρόκειται για τò «πασπαρτού», τò όποιο άναζητούμε, προκειμένου νά ξεκλειδώσωμε και τά άδυτα τής διαπολιτισμικότητας, άφου ή ελληνική μουσική έκφραση έτροφοδότησε και διεμόρφωσε τήν μουσική όλης τής Ανατολικής Μεσογείου;

B. Κυρίως Μέρος

Ό χρόνος είναι όλίγος, αλλά τò ζήτημα -κατ' έμέ- τεράστιο. Δέν έχω περιθώριο άνάλυσεως όσων θά είπω· θά είμαι λίαν συνοπτικός. Έξ άλλου, δέν λησμονώ, ότι Άνακοίνωση κάνω έδω και όχι Εισήγηση, όπως τόνιζε στα Συνέδρια ό μακαριστός π. Γεώργιος Μεταλληνός. Σπεύδω, λοιπόν.

1. Στόν τίτλο τού θέματός μου τίθενται οί ακόλουφες **π τ υ χ έ ς**, οί όποιες μποροῦν νά όμοδοποιηθοῦν σέ δύο πλαίσια:

- Το πρώτο πλαίσιο αφορά στο **Έλληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα**: με την διευκρίνηση ότι ή αναφορά γίνεται στην Κατωτέρα και Μέση Εκπαίδευση.
- Το δεύτερο πλαίσιο αφορά στην **Έλληνορθόδοξη Μουσική Παράδοση** [Έλληνορθόδοξη, διότι έχουμε πλήθος Όρθοδόξων Μουσικών Παραδόσεων, μη Έλληνοφώνων]: με διευκρίνηση ότι αυτή έχει δύο κλάδους: την Εκκλησιαστική Ψαλτική Τέχνη, γνωστή, κυρίως, με τον άδοκιμο όρο «Βυζαντινή Μουσική» και την Κοσμική Μουσική, συνήθως καλουμένη Έλληνική Λαϊκή ή Έλληνική Παραδοσιακή Μουσική.

Στο δεύτερο αυτό πλαίσιο, εξετάζονται οι δυνατότητες συμβολής της Έλληνορθόδοξου Μουσικής Παραδόσεως στις εκπαιδευτικές έπιταγές της έποχής μας και στις κοινωνικές αναγκαιότητες της χώρας μας για διαμόρφωση ενός Έλληνικού Διεπιστημονικού και Διαπολιτισμικού Εκπαιδευτικού Συστήματος.

2. Οι ραγδαίες εξελίξεις στην θρησκευτικο-πολιτισμική διαμόρφωση της έλλαδικής κοινωνίας και οι κατακλυσμιαίες μορφής πρόοδοι των Έπιστημών, δέν έπιτρέπουν ουδεμία άδιαφορία και καθυστέρηση στην άνάληψη μερίμνης εκ μέρους της Έλληνικής Πολιτείας για την διαμόρφωση ενός συγχρόνου Έλληνικού Εκπαιδευτικού Συστήματος. Προσθέτω, και εκ μέρους της Έκακλησίας: άλλά τουτο είναι άλλη συζήτηση, για κάποιο άλλο Συνέδριο.

Λόγω των ταχυτάτων εξελίξεων άπαιτείται διαρκής έπαγρύπνηση και προσαρμοστικότητα της Πολιτείας στις έπιταγές των καιρών. Πώς προσωπικώς κατανοώ την προσαρμοστικότητα αυτή; Θεωρώ άυτονόητο, τὸ Έλληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα νά προσφέρη τὰ φῶτα τοῦ Έλληνισμού σέ ὅλους τούς έλληνικής και άλλοδαπής έθνικότητας και ύπηκοότητας μαθητές, σεβόμενο ὅποιες αναπόφευκτες ιδιαιτερότητες, και συγχρόνως, νά τηρή άνυποχώρητη στάση στην διαφύλαξη και προβολή των άξιων και των πολιτισμικών αγαθών του Γένους.

3. Ὅσον αφορά την **Διαπολιτισμικότητα**, θεωρώ, ότι δέν χρειαζόμαστε Διαπολιτισμικό Έλληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα, άλλά Έλληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα άπευθυνόμενο σέ Διαπολιτισμικό Έμφυχο Ὑλικό. Διευκρινίζω: Πιστεύω, ότι δέν ὀφείλει νά γίνη τὸ Εκπαιδευτικό μας Σύστημα Διαπολιτισμικό, άλλ' ότι άπαιτείται τὸ Έλληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα νά ὀργανωθῆ τοιουτοτρόπως, ὥστε νά είναι ικανὸ νά εκπαιδεύσῃ ἕνα Διαπολιτισμικό Έμφυχο Ὑλικό. Σαφῶς, άντιλαμβάνεται κανείς, ότι έχει τεραστία διαφορά τὸ ένα ἀπὸ τὸ άλλο. Μάλιστα, εἶμαι πεπεισμένος, ότι άπαιτείται νά ὀργανωθῆ ἕνα Έλληνορθόδοξο Εκπαιδευτικό Σύστημα, ικανὸ νά εκπαιδεύσῃ ἕνα Διαπολιτισμικό Έμφυχο Ὑλικό. Παρακαλῶ, νά μὴν παρεξηγηθῶ: Δέν έννοῶ, Έλληνορθόδοξο Προσηλυτιστικό Εκπαιδευτικό Σύστημα, ἀλλά Σύστημα Έλληνορθόδοξων Κοινωνικο-πνευματικῶν Άξιῶν.

4. Ἐνα τέτοιο Εκπαιδευτικό Σύστημα θά απέβλεπε: Στὰ μὲν Έλληνόπουλα νά άναδεικνύωνται

καὶ νὰ ἀναπτύσσωνται τὰ δομικὰ στοιχεῖα τοῦ Γένους των, τὰ ὁποῖα ἐναρμονίζονται μὲ τὶς ἀπ' αἰώνων καταβολές αὐτῶν (μὲ τὸ DNA τους): τὰ δὲ μὴ ἐλληνικῆς καταγωγῆς ἐκπαιδευόμενα παιδιά, ἔφηβοι καὶ νέοι, νὰ γνωρίζουν τὰ δομικὰ στοιχεῖα τῆς χώρας στὴν ὁποία ζοῦν (καὶ εἶναι, πλέον, δεύτερη πατρίδα τους), ὥστε νὰ ἀναπτύσσονται καλύτερα τὰ προσαρμοστικά τους ἀντανεκλαστικά, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκτοῦν ἀβιάστως σεβασμὸ γιὰ ἓνα ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους Πολιτισμοὺς τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν Ἑλληνικόν. Ἄλλωστε, τὰ δομικὰ στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνισμοῦ εὐρίσκονται στὶς καταβολές συνόλου τοῦ Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ (ὁ χαρακτηρισμὸς «Δυτικὸς», ἐδῶ, εἶναι τροπικὸς καὶ ὄχι τοπικὸς).

5. Ἐὰν ἀπεφάσιζε ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία νὰ ὀργανώσῃ ἓνα τοιοῦτου προσανατολισμοῦ Ἑκπαιδευτικὸ Σύστημα, θὰ μπορούσε νὰ ἀποκομίσῃ τεράστια ὀφέλη ἀπὸ τὴν πλατυτέρα καὶ βαθυτέρα **ἐκμετάλλευση τοῦ Ἑλληνικοῦ Μουσικοῦ Πολιτισμοῦ**, ὁ ὁποῖος ἀπλώνεται ἀπὸ τὴν προ-ομηρικὴ ἀρχαιότητα ἕως τὶς ἡμέρες μας. Ἐδῶ, θὰ ἐπικεντρωθῶ στὴν Ἑλληνορθόδοξον Μουσικὴν Παράδοσιν τῆς τελευταίας χιλιετίας.
6. Ἐνα ἀπὸ τὰ κορυφαῖα πολιτισμικὰ ἐπιτεύγματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι ἡ Μουσικὴ: Ἡ *Ἑλληνορθόδοξον Ἐκκλησιαστικὴ Ψαλτικὴ Τέχνη* (ἡ γνωστὴ Βυζαντινὴ καὶ μετα-Βυζαντινὴ μουσικὴ δημιουργία) καὶ ἡ μὴ ἐκκλησιαστικὴ, ἡ *Κοσμικὴ Λαϊκὴ Παραδοσιακὴ Μουσικὴ* ὄλων τῶν φυλῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Δυστυχῶς, οἱ δύο αὐτοὶ κλάδοι τῆς μουσικῆς μας κληρονομιάς δὲν ἔχουν βρῆ τὴν θέση πού τοὺς ἀρμόζει στὸ ἐλληνικὸ Κατώτερο καὶ Μέσο Ἑκπαιδευτικὸ Σύστημα (μὲ ἐξάιρεσιν, ἴσως, τὰ Μουσικὰ Σχολεῖα). Κάποια σοβαρὰ προσπάθεια, ἡ ὁποία ἀνεφάνη πρὸ 30 καὶ πλέον χρόνων, δὲν ἀπέδωσε καρπούς, διότι, ἀφ' ἑνός, δὲν ὑπῆρχαν Καθηγητὲς Μουσικῆς ἀναλόγου εἰδικεύσεως, ἀφ' ἑτέρου, προσέκρουσε σὲ συντεχνιακὰ συμφέροντα (ὁ νοῶν, νοεῖτω).
7. Ἀντιθέτως, ἡ Δυτικὴ Μουσικὴ περιλαμβάνεται στὰ Ὁρολόγια Προγράμματα κατὰ τρόπον σχεδὸν ἀποκλειστικόν, ὡς νὰ ἐπρόκειτο γιὰ τὴν μόνη Μουσικὴ στὸν κόσμον. Ὅπως, εἶπε σὲ κάποια διάλεξίν του -πρὸ μερικῶν δεκαετιῶν- ὁ ἀείμνηστος φιλόσοφος καὶ πανεπιστήμων (καὶ μουσικολόγος) Ἀγαμέμνων (γνωστὸς ὡς Μένιος) Μουρτζόπουλος, ἐκ Βόλου, «*συστηματικῶς, τὸ Ἑλληνικὸ Ἑκπαιδευτικὸ Σύστημα ἐκφυλίζει μουσικῶς τὰ Ἑλληνόπουλα*». Ἴσως, δὲν εἶναι τυχαῖο τὸ γεγονός, ὅτι τὰ ἴδια τὰ Ἑλληνόπουλα ἔχουν ἀπαξίωσιν τόσο τὸ μάθημα τῆς Μουσικῆς στὴν Β' /β' θμια Ἑκπαίδευση· ἴσως διότι τοὺς προσφέρει μία μουσικὴ ξένη στὶς δικῆς τους καταβολές καὶ τὰ προσωπικά τους βιώματα.
8. Δυνατότητες συμβολῆς τῆς Ἑλληνορθόδοξου Μουσικῆς Παραδόσεως σὲ ἓνα σύγχρονον ἐλληνικὸ ἐκπαιδευτικὸ σχεδιασμὸ ὑπάρχουν καὶ εἶναι πολλές, ποικίλες καὶ πολὺπλευρες:

8.1. **Συμβολή στην Διεπιστημονικότητα.** Οί ὄροι Διεπιστημονικός, -ή, -ό καί Διεπιστημονικότητα -θά ἐνθυμοῦνται οἱ παλαιότεροι, ὅπως ἐγώ- ἄρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦνται στὴν Ἑλληνικὴ Μέση Ἐκπαίδευση τὶς πολὺ πρόσφατες δεκαετίες. Μάλιστα, ἡ προσωπικὴ αἴσθησις τὴν ὁποία ἔχω ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ εἶναι, ὅτι -τουλάχιστον, στὴν ἐπαρχία- ἐργαλειοποιήθησαν στὰ χεῖλη συγκεκριμένων ἐκπαιδευτικῶν, ὅχι τόσο κατὰ τὴν προσπάθειά τους νὰ συμβάλουν στὴν Ἐκπαίδευση, ὅσο -πῶς νὰ τὸ εἰπῶ κομπῶς- κατὰ τὴν ἔξη τους νὰ διακρίνονται ἰδιοτελῶς ἔναντι τῶν ἄλλων συνδέλφων τους. Τότε, λοιπόν, μοῦ ἐφαίνετο πολὺ ἀστεία αὐτὴ ἢ «ὑπερκατανάλωση» τῶν ὄρων στὴν Μέση Ἐκπαίδευση, διότι, στὸν χῶρο τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἢ διεπιστημονικὴ διδασκαλία εἶναι κάτι αὐτονόητο ἐδῶ καὶ αἰῶνες. Καὶ ὁ πλέον ἀπλοῦς ἢ ὀλίγον κατηρτισμένος μουσικοδιδάσκαλος τῆς Ψαλτικῆς ἀνέκαθεν ἐδίδασκε καί, βεβαίως, ἀκόμη διδάσκει διεπιστημονικῶς. Ἰδοῦ, πῶς:

- 8.1.1. Ὁ διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς διδάσκει τὴν πρακτικὴ τέχνη τῶν Μουσικῶν Φθόγγων καὶ τῶν Ἦχων·
- 8.1.2. Φωνητικὴ Τέχνη, καθοδηγώντας τοὺς μαθητὲς στὴν ὀρθὴ χρῆσις τῆς φωνῆς τους, προκειμένου νὰ ἐπιτύχουν τὸ ψαλτικὸ ἀποτέλεσμα·
- 8.1.3. Ὑμνολογία, ἐξηγώντας τὰ Εἶδη τῶν Τροπαρίων·
- 8.1.4. Τυπικὸ τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν καὶ τῶν Μυστηρίων, διδάσκοντας πότε καὶ ποῦ ψάλλεται ἢ ἀναγινώσκεται κάθε τί·
- 8.1.5. Τελετουργικὴ τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων καὶ τῶν Ἀκολουθιῶν, ὑποδεικνύοντας τὸ πῶς ἐξελίσσονται, τελεσιουργοῦνται καὶ συντελοῦνται ἅπαντα ἐντὸς τῆς Ὁρθοδόξου Θείας Λατρείας·
- 8.1.6. Ἱστορία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, στὸ μέτρο καὶ τὸν βαθμὸ ποὺ τὴν γνωρίζει - ἐν πάσῃ περιπτώσει·
- 8.1.7. Φυσικὴ καὶ Ἀκουστικὴ, ὅταν ἐξηγῆ τὴν παραγωγὴ τοῦ Φυσικοῦ Ἦχου·
- 8.1.8. Μαθηματικὰ καὶ Γεωμετρία, ὅταν ἐρμηνεύει τὴν παραγωγὴ τῶν Μουσικῶν Διαστημάτων·
- 8.1.9. Ἀρχαῖα Ἑλληνικά, μεταφράζοντας ἢ παραφράζοντας τὰ ἱερά κείμενα, τὶς Εὐχές, τοὺς Ψαλμούς, τὰ Τροπάρια καὶ τοὺς Ὑμνοὺς·
- 8.1.10. καὶ φυσικά, διδάσκει τὴν Ἐπιστήμην τῶν ἐπιστημῶν, τὴν Θεολογία, ἐρμηνεύοντας τὰ νοήματα τῶν ἀνωτέρω κειμένων.
- 8.1.11. Ἀκόμη διδάσκει τοὺς μαθητὲς τοῦ πῶς νὰ δημιουργήσουν Ψαλτικὸ Χορὸ καὶ πῶς νὰ τὸν διευθύνουν, Διεύθυνση Χορωδίας, δηλαδή·
- 8.1.12. Ὁρθογραφία τῆς Σημειογραφίας γιὰ τὴν καταγραφή τῶν Μελῶν·

- 8.1.13. Άσκηση Άκοῆς μὲ σκοπὸ τὴν ἀναγνώριση ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν τοῦ Το-
νικοῦ Ὑψους τῶν Μουσικῶν Φθόγγων·
- 8.1.14. ἀλλὰ, καὶ Μουσικὴ Σύνθεση, δηλαδὴ, διδάσκει τὸν τρόπο μελοποιήσεως τῶν
Ἐκκλησιαστικῶν Μελῶν·
- 8.1.15. ἕως καὶ Κινησιολογία, ὅταν φθάνη νὰ καθοδηγῇ τὴν στάση ἢ τὴν ἀναβοκα-
τάβαση τῶν μαθητευομένων Ἱεροψαλτῶν ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Ἀναλογείου καὶ τὴν
κίνηση αὐτῶν κατὰ τὶς Περιφορὲς καὶ τὶς ποικίλες Λιτανεῖες, μάλιστα, περ-
πατῶντας καὶ ψάλλοντας·
- 8.1.16. διδάσκει ὅμως καὶ Χριστιανικὴ Ἠθική, μᾶλλον νὰ τὸ εἰπῶ ὀρθότερα, παρα-
δίδει Ὁρθόδοξο Βίωμα καὶ ἦθος.

8.2. **Συμβολὴ στὴν Διαπολιτισμικότητα.** Νὰ ὁμιλήσωμε τώρα καὶ γιὰ τὴν Συμβολὴ τῆς
Ἑλληνικῆς Μουσικῆς στὴν Διαπολιτισμικότητα; «*Οὐκ ἐξαρκέσῃ μοι ὁ χρόνος διηγού-
μενον...*» Τί νὰ εἰπῶ; Νὰ ὑπενθυμίσω στὴν σεβαστὴ ὁμήγουρη ὅτι:

- 8.2.1. Ἡ Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Μουσικὴ ἀπετελεῖτο ἀπὸ Τρόπους προερχομένους ἀπὸ
ποικίλους τόπους καὶ λαοὺς, γι' αὐτὸ ἔφεραν τὶς ὀνομασίες Αἰόλιος Τρόπος,
Δῶριος, Λύδιος, Φρύγιος, Ἰάστιος· ὁμοίως καὶ ἀπὸ Ἀρμονίες, ὅπως ἡ Ἰωνία
Ἀρμονία, ἡ Αἰολία καὶ ἡ Λοκρία.
- 8.2.2. Ἡ Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Μουσικὴ ἔφθασε στὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης διὰ τῶν
ἐκστρατειῶν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ ὀλόκληρη σχεδὸν ἡ Ἀνατολὴ ἐ-
γνώριζε νὰ τραγουδᾷ μὲ Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Μουσικὴ, ἐγνώριζε καὶ τὶς Τρα-
γωδίαις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Τραγικῶν Ποιητῶν.
- 8.2.3. Τοιοῦτοτρόπως, ἐδημιουργήθησαν οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὴν διαμόρφωση τῆς
ἐνιαίας Μουσικῆς Παραδόσεως τῶν λαῶν τῆς λεκάνης τῆς Ἀνατολικῆς Με-
σογείου καὶ βαθύτερα ἀκόμη γεωγραφικῶς, Παραδόσεις οἱ ὁποῖες μέχρι σή-
μερα, ἀβιάστως, μαρτυροῦν τὶς κοινὲς τοὺς καταβολὲς καὶ ἀποκαλύπτουν
τὴν κοινὴ «μήτρα» στὴν ὁποία ὀφείλουν τὶς γεννήσεις τοὺς.
- 8.2.4. Ἡ κοσμοκράτειρα Ἀρχαία Ῥώμη τραγουδοῦσε καὶ διεσκέδαζε μὲ Ἀρχαία
Ἑλληνικὴ Μουσικὴ.
- 8.2.5. Τὸ πολὺ-πολιτισμικὸ Βυζάντιο υἰοθέτησε τὴν Ἑλληνικὴ Μουσικὴ καὶ ὁ Οἰ-
κουμενικὸς Χριστιανισμὸς -ὄχι Οἰκουμενιστικὸς- ἔνωσαν ὅλους τοὺς λαοὺς
τῆς Αὐτοκρατορίας κάτω ἀπὸ μίαν γλῶσσα καὶ μίαν μουσικὴν.
- 8.2.6. Οἱ Ἄραβες καὶ οἱ Πέρσες Μαθηματικοὶ μελετοῦσαν τοὺς Πυθαγορείους Φι-
λοσόφους, Μαθηματικοὺς καὶ Ἀρμονικοὺς. Μέχρι σήμερα ἀκόμη, ἢ λεγομέ-

νη Άραβοπερσική Μουσική Παράδοση τῶν γειτόνων μας Τούρκων, τῶν λοιπῶν λαῶν τῆς ἐν γένει Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς βασιζει τὶς μουσικοδιαστηματικές της Θεωρίες στοὺς Πυθαγορείους πειραματισμοὺς ἐπὶ τοῦ Μονοχόρδου Μουσικοῦ Ὁργάνου καὶ στὴν Πυθαγόρειο διαίρεση τοῦ Μείζονος Μουσικοῦ Τόνου σὲ 9 Πυθαγόρεια Κόμματα.

- 8.2.7. Σήμερα, ὅπου ἐπὶ γῆς ὑπάρχει Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Κοινότητα, οἱ Ὁρθόδοξοι ἀδελφοὶ ἐπιδιώκουν νὰ διδαχθοῦν τὴν Ἑλληνορθόδοξη Ψαλτικὴ, τὴν ὁποία ἔχουν συνδέσει μὲ τὴν Ὁρθοδοξία, καὶ ἔπειτα καταβάλουν φιλοτιμώτατες προσπάθειες, εἰς τὸ νὰ προσαρμόσουν τὴν Ψαλτικὴ Τέχνη στὶς γλῶσσες των. Ὡστε, ὁ Ἑλληνορθόδοξος Μουσικὸς Πολιτισμὸς καθίσταται σπουδαιότατος καὶ αὐθεντικώτατος πρεσβευτὴς τῆς Πατρίδος μας σὲ ὅλα τὰ μῆκη καὶ πλάτη τῆς Ὑφῆλίου. Τὸ Διαδίκτυο βοηθᾷ ἀφάνταστα σὲ αὐτό.
- 8.2.8. Προσφάτως, ἀρχίζει δειλά - δειλά νὰ ἀναδεικνύεται καὶ ἓνας νέος Κλάδος τῆς Ἐπιστήμης τῆς Βυζαντινομουσικολογίας, αὐτὸς τῆς Μουσικῆς Διπλωματίας, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς ἀντικείμενο μελέτης του τὴν διερεύνηση τῶν πιθανοτήτων ἢ καὶ δυνατοτήτων ἀναπτύξεως Διπλωματικῶν Σχέσεων διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης, δηλαδή, μὲ μέσον καὶ δίαυλον ἐπικοινωνίας τὴν Ἑλληνορθόδοξη Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ.
- 8.2.9. Ἄν τὸ σπουδαιότερο ζητούμενο στὴν ἀνάπτυξη τῆς Διαπολιτισμικότητος εἶναι ἡ εἰρηνικὴ συνύπαρξη καὶ συνεργασία τῶν λαῶν, ποῖο ὠφελιμότερο ἐργαλεῖο θὰ μπορούσε νὰ εὑρεθῆ ἀπὸ τὴν Ἑλληνορθόδοξη Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ; Πρόκειται γιὰ τὴν Μουσικὴ τῆς Εἰρήνης· γιὰ τὴν Μουσικὴ διὰ τῆς ὁποίας ὑμνεῖται καὶ λατρεύεται ἡ «ὄντως Εἰρήνη», ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός, Ἐκεῖνος ὁ Ὁποῖος διέλυσε «τὸ μεσότειχον τοῦ φραγμοῦ» πρὸς κάθε κατεύθυνση· Ἐκεῖνος ὁ Ὁποῖος «εἰρηνεύει τὰ σύμπαντα» καὶ χαρίζει «καταλλαγὴν»· «ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν»· Ἐκεῖνος ὁ Ὁποῖος ἐντέλλεται τὸ «*πορευθέντες, μαθητεύσατε πάντα τὰ Ἔθνη*».
- 8.2.10. Ἡ Ψαλτικὴ εἶναι ἡ Τέχνη διὰ τῆς ὁποίας διακηρύσσεται, ὅτι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ «*οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλληνας, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ἡμεῖς εἰς ἓσμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ*» (Γαλ. 3,28)· εἶναι ἡ Μουσικὴ τοῦ «*ἄρατε πύλας*»· εἶναι Μουσικὴ ὅχι ἀπλῶς Διαπολιτισμικὴ ἀλλὰ καὶ «*Δι-υλική*», διότι δι' αὐτῆς οἱ ὑλικοὶ ἄνθρωποι ἐνώνονται ἀκόμη καὶ μὲ τὰ ἄλλα Πνεύματα, τοὺς Ἀγγέλους καὶ συγχορεύουν μαζί τους.

Ίδού, λοιπόν, σέ πολὺ ἀδρὲς γραμμὲς, πῶς ἡ Ἑλληνικὴ Μουσικὴ Παράδοση δύναται νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ συνεισφέρει κατὰ τρόπο Διεπιστημονικὸ καὶ Διαπολιτισμικὸ. Καὶ μάλιστα, αὐτὴ ἡ συμβολὴ τῆς πραγματοποιεῖται «λανθανόντως», κατὰ πῶς τὸ περιγράφει ὁ Μέγας Βασίλειος: «Ἐπειδὴ γὰρ εἶδε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δυσάγωγον πρὸς ἀρετὴν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, καὶ διὰ τὸ πρὸς ἡδονὴν ἐπιρρεπὲς τοῦ ὀρθοῦ βίου καταμελοῦντας ἡμᾶς· τί ποιεῖ; Τὸ ἐκ τῆς μελωδίας τερπνὸν τοῖς δόγμασιν ἐγκατέμιξεν, ἵνα τῷ προσηνεῖ καὶ λείω τῆς ἀκοῆς τὸ ἐκ τῶν λόγων ὠφέλιμον λανθανόντως ὑποδεξόμεθα.» Σὲ ἐλεύθερη ἀπόδοση: «Ἐπειδὴ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶδε ὅτι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων δύσκολα παιδαγωγεῖται στὴν ἀρετὴ καὶ ὅτι ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἴμαστε ἐπιρρεπεῖς πρὸς τὴν ἡδονὴ καὶ παραμελοῦμε τὸν ὀρθὸ βίον, γι' αὐτὸ τί ἔπραξε; Ἐκανε νὰ ἀναμιχθοῦν τὰ δόγματα καὶ οἱ ἀλήθειες τῆς πίστεως μὲ τὴν τερπνότητα τῆς μελωδίας, ὥστε, μὲ τὴν εὐχαρίστηση ποὺ δημιουργεῖ στὴν ἀκοή μας ἢ μουσικὴ, νὰ δεχώμαστε τὴν ὠφέλεια τῶν λόγων (τῶν Ψαλμῶν, τῶν Ὑμνων, τῶν Τροπαρίων κ.τ.δ.) χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουμε («λανθανόντως») καὶ χωρὶς νὰ καταβάλουμε ἰδιαίτερα προσπάθεια.»

Γ. Ἐπιλογος

Ἄν ὑπῆρχε ὁ χρόνος, θὰ ἐδίδετο στὸ ζήτημα μεγάλη ἔκταση καὶ ἀνάλυση, κυρίως μὲ συγκεκριμένα καὶ ἀπτὰ παραδείγματα πρακτικῆς ἐφαρμογῆς ὅσων ἀνωτέρω ἀπλῶς ὑπενήχθη. Ἀλλὰ πρέπει νὰ σταματήσω ἐδῶ, ἀνακεφαλαιώνοντας συντομώτατα. Ἡ Ἑλληνικὴ Μουσικὴ Παράδοση ἢ ὅποια σήμερα παροραῖται ἀπὸ τὰ Προγράμματα Σπουδῶν Α' /βάθμιας καὶ Β' /βάθμιας Ἐκπαίδευσης, μᾶς ἐκπλήσσει μὲ τὸ μέγεθος τῆς ἀρωγῆς ποὺ δύναται νὰ προσφέρει ἀφ' ἑνὸς στὴν Διεπιστημονικὴ διδασκαλία ἄλλων μαθημάτων, ἐνῶ, ἀφ' ἑτέρου, μπορεῖ νὰ ἀποδειχθῇ τὸ «πασπαρτοῦ», τὸ ὁποῖο ἀναζητοῦμε, προκειμένου νὰ ξεκλειδώσωμε τὰ ἄδυτα καὶ ἀχαρτογράφητα τῆς Διαπολιτισμικῆς Ἐκπαίδευσης.

Βόλος, 21^η Νοεμβρίου 2023

kxkaragounis8@gmail.com - +30 6947774647